

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก

TAK PROVINCIAL CULTURE OFFICE'S COMMUNITY-BASED CULTURE TOURISM MANAGEMENT BASED ON BUDDHADHAMMA

นายสรภาคย์ นาทะโย Sorrapark Natayo

ผศ.ดร.สามารถ บุญรัตน์ Asst. Prof. Dr. Samart Boonrat

ผศ.ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์ Asst. Prof. Dr. Sane Jaisit

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Buddhist College

Sorrapark.nat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้จำนวน 242 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมด้วยวิธีสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.327) 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก ในภาพรวม จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และจำแนกตามอายุ รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งหรือบทบาท ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 3) แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก พบว่า 1. ประชุมอย่างสม่ำเสมอ สร้างความสามัคคี

- 2.มีความพร้อม ชัดเจนในประชุม
- 3.ออกกฎระเบียบที่ยึดความถูกต้อง ไม่ขัดต่อวัฒนธรรมวิถีชีวิต
- 4.สร้างจิตสำนึกให้เคารพนับถือกันและกัน
- 5.ส่งเสริมบทบาทสตรี
- 6.อนุรักษ์อัตลักษณ์ของชุมชน
- 7.บูรณาการและสนับสนุนการทำงาน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, หลักการบริหารนิยธรรม

Abstract

The objectives of this research article are: 1) to study the level of opinions about community-based culture tourism management of Tak Provincial Culture Office 2) to compare public opinions on the management of culture tourism sites using the community as the base of the Tak Provincial Culture Office Classified by personal factors 3) To present a community-based culture tourism management approach based on Buddhist principles of the Tak Provincial Culture Office. Mixed Methods Re-search was used as a quantitative research. There was a defined sample of 242 people. Data were collected by using a questionnaire. and qualitative research Collected by interview method 10 key informants

The results showed, 1) Level of opinions on the management of community-based cultural tourism sites of the Tak Provincial Culture Office. Overall, it was at a high level ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.327). Tourist attractions are at a high level, followed by facilities. service and products of tourist attractions moderate. 2) Comparative results of public opinion towards the management of community-based cultural tourism sites of the Tak Provincial Culture Office by factor Individual classified by personal factors found that people with sex education levels and occupations were different. The community-based culture of the Tak Provincial Cultural Office was different at the statistical significance level of 0.05. Therefore, the research hypothesis was accepted. and aged people monthly income and their positions or roles in the community were different. They had opinions on the community-based cultural tourism management of the Tak Provincial Cultural Office. no difference Therefore, the research hypothesis was rejected. 3) Guidelines for the management of cultural tourism sites using

communities as a basis according to Buddhist principles of the Tak Provincial Culture Office found that 1. Meeting regularly and unity 2. Be ready clear in the meeting 3. Issuing regulations that adhere to correctness Not contrary to culture, way of life 4. Create a sense of respect for each other. 5. Promote the role of women 6. Preserve the identity of the community. 7. Integrate and support.

Keywords: Management; Cultural and Traditional Tourism; Buddha Dhamma.

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และนับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนจากการขายของที่ระลึกซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2560) กระทรวงวัฒนธรรมเป็นกระทรวงหลักที่มุ่งเน้นการนำหลักการบวร (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ) มาเป็นพลังในการขับเคลื่อนและดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยได้พัฒนาต่อยอดโครงการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวรเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้โครงการ “เที่ยวชุมชนยลวิถี” (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

ในส่วนของจังหวัดตากนั้น ชุมชนคุณธรรมฯ ต้นแบบ วัดอัมพวัน จังหวัดตาก เป็นหนึ่งในชุมชนคุณธรรมฯ ต้นแบบของประเทศไทย โดยมีสำนักวัฒนธรรมวัฒนธรรมจังหวัดตากเป็นหน่วยงานหลักในการเข้าไปประสานงานกับผู้นำชุมชนและกลุ่มเครือข่ายพลังบวรเพื่อขับเคลื่อนโครงการเที่ยวชุมชนยลวิถีของกระทรวงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดตาก โดยมีเป้าหมายสูงสุดของโครงการฯ คือการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองได้ สามารถต่อยอดและพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ปัญหาขาดการมีส่วนร่วมและการร่วมกันประชุมวางแผนภายในชุมชนอาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนในอนาคตเมื่อการดำเนินโครงการของกระทรวงวัฒนธรรมนั้น เสร็จสิ้นลง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก” โดยการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมุมมองของประชาชน รวมไปถึง

การนำเอาหลักอปริหานิยธรรมเข้ามาเป็นหลักในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มพลังบวร ให้เกิดความยั่งยืนในด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก ดำเนินการตามระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยประกอบด้วย

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaires) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวรต้นแบบ วัดอัมพวัน หมู่ที่ 2 บ้านปามะม่วง ตำบลปามะม่วง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 242 คน โดยใช้สูตรคำนวณของขนาดตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่มีค่าความคลาดเคลื่อนที่จะยอมรับได้ (Allowable error 0.05)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชน ด้านปราชญ์ชาวบ้าน และด้านผู้นำส่วนราชการ รวมทั้งหมดจำนวน 10 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานวัฒนธรรม

จังหวัดตาก แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และตำแหน่ง/บทบาทในชุมชน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุมเล็กประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ เคารพนับถือผู้ใหญ่ ไม่ชมเชยหลงเกินสตรี สักการะเคารพเจดีย์ และให้การอารักขาคุ้มครอง ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริการ และด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยมีขั้นตอนวิจัย ดังนี้ 1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

1.1) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 รูปหรือคน โดยได้ค่า IOC (Item-Objective Congruence Index: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 หมายความว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

1.2) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ในเขตพื้นที่ชุมชนคุณธรรมบ้านไม้งาม ตำบลไม้งาม อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.804

1.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 2.1) ออกแบบเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ 2.2) นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ 2.3) นำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51, S.D. = 0.327$)

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว	3.67	0.523	มาก
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.49	0.414	ปานกลาง
3. ด้านการบริการ	3.48	0.517	ปานกลาง
4. ด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว	3.41	0.522	ปานกลาง
ภาพรวม	3.51	0.327	มาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก ในภาพรวม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และตำแหน่ง/บทบาทในชุมชน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และประชาชนที่มีอายุ รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งหรือบทบาทในชุมชน ต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า T	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา
			0.000	0.000	0.000	ยอมรับ ปฏิเสธ
1	เพศ	การบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	2.477	-	0.004	✓ -
2	อายุ	การบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	-	0.945	0.424	- ✓

สมมติ ฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า T 0.000	ค่า F 0.000	Sig. 0.000	ผลการศึกษา ยอมรับ ปฏิเสธ
3	ระดับการศึกษา	การบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	-	2.896	0.036	✓ -
4	อาชีพ	การบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	-	2.430	0.036	✓ -
5	รายได้ ต่อเดือน	การบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	-	2.578	0.054	- ✓
6	ตำแหน่ง/ บทบาท ในชุมชน	การบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	-	2.158	0.094	- ✓

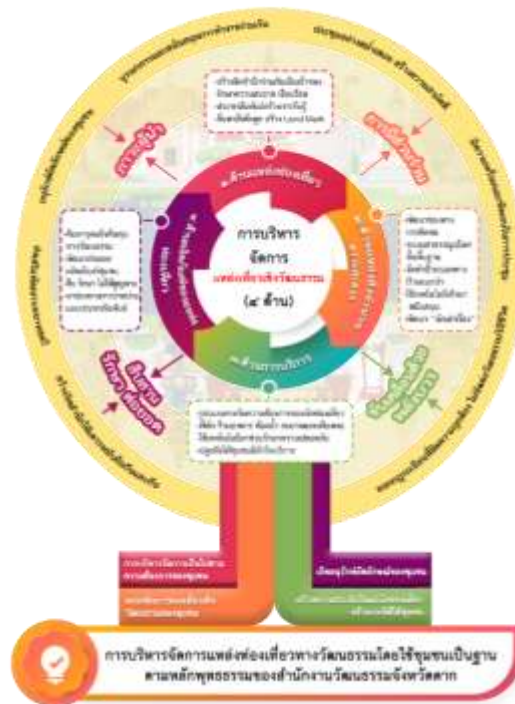
3. แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ

แนวการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า สิ่งสำคัญที่สุดคือต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและขับเคลื่อนด้วยตัวของชุมชนเองเป็นหลักเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยอาศัยบทบาทของผู้นำภายในชุมชนเข้ามาช่วยขับเคลื่อนและบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าไปสนับสนุน ต้องมีการวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีระเบียบของด้านแหล่งท่องเที่ยว ให้คงไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในชุมชน มุ่งเน้นเรื่องความสะอาดให้เหมาะสมและเอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านการสร้างจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชน สร้างการรับรู้ผ่านการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โดยใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ช่องทางต่างๆ การบริหารจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต้องมุ่งเน้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งด้านช่องทางการติดต่อสื่อสารเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูล ต้องมีระบบสารสนเทศป้อนข้อมูลขึ้นพื้นฐานที่ครอบคลุมทุกพื้นที่และเอื้อต่อนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มวัย สร้างการรับรู้และอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลผ่านการจัดทำป้ายบอกทางหรือป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวโดยนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุน

ตอบสนองรูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และพัฒนาคนในชุมชนให้สามารถเป็นผู้นำเที่ยวพร้อมให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวได้ ด้านการบริการต้องมีเป้าหมายเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของที่พักและร้านอาหาร ชุมชนต้องวิเคราะห์ตนเองและนักท่องเที่ยวแล้วนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและตรงต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำห้องสุขาเพียงพอ โดยชุมชนต้องร่วมการสร้างความจิตสำนึกในการเข้าไปดูแลรักษา พร้อมทั้ง ส่งเสริมด้านการรักษาความปลอดภัยโดยใช้เทคโนโลยีและใช้กลไกของผู้นำชุมชนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว ในด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนต้องร่วมการคิดและวิเคราะห์หาจุดเด่นและจุดแข็งของต้นทุนทางวัฒนธรรมและนำมายกระดับและต่อยอดเป็นสินค้าและผลิตภัณฑ์เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และร่วมกันทุกฝ่ายในการรักษาวัฒนธรรมเหล่านั้นไม่ให้สูญหาย พร้อมทั้งหาช่องทางการประชาสัมพันธ์และการจำหน่ายให้กับชุมชน

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามหลักพุทธธรรม โดยนำหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืน พบว่า 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ เป็นการขับเคลื่อนการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอที่ต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ความเข้าใจ และความสามัคคีของทุกฝ่าย 2. พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม เกิดจากความพร้อมของทุกฝ่ายที่มองเห็นถึงความสำคัญและมีเป้าหมายร่วมกัน ควบคู่กับการกำหนดจัดประชุมที่ชัดเจน 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ โดยการออกกฎระเบียบ และข้อตกลงผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่ยึดหลักของความถูกต้องตามกฎหมายและไม่ขัดแย้งต่อวัฒนธรรมประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน 4. ต้องเคารพนับถือผู้ใหญ่ ร่วมไปถึงผู้นำชุมชน และผู้นำส่วนราชการ โดยการปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกในแก่คนในชุมชนให้เกิดความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้ผู้ใหญ่หรือผู้นำมีภาวะความเป็นผู้นำและสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนในชุมชน 5. ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี โดยการสร้างเท่าเทียมและส่งเสริมบทบาทสตรี ให้ได้รับการมอบหมายหน้าที่ มีบทบาทสำคัญ และสามารถแสดงความสามารถ 6. สักการะเคารพเจดีย์ คือ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตที่โดดเด่นของชุมชนผ่านการปลุกฝังให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ รักษา และหวงแหนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือองค์ความรู้ในด้านต่างๆ 7. ให้การอารักขา เพื่อให้กลุ่มพลังบวรมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยการให้ความสำคัญในการบูรณาการการทำงานร่วมกันและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนแต่ละฝ่ายอย่างเต็มที่ สร้างความเข้มแข็งฐานรากของแต่ละฝ่าย ทั้งด้านจิตใจ ด้านความเป็นอยู่ และด้านบทบาทของผู้นำ

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

1) **ภาวะผู้นำ (Leadership)** คือ สิ่งสำคัญต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนอกจากจะต้องอาศัยคนในชุมชนที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนแล้ว ด้านผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่น่าสนใจไปสู่การสร้างของความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนพร้อมทั้งผลักดันและกระตุ้นคนในชุมชนเกิดความสามัคคีให้ความร่วมมือ อย่างไรก็ตาม ผู้นำนั้นจะต้องได้รับความไว้วางใจและเคารพนับถือจากคนในชุมชนเสียก่อน ผู้นำจึงต้องมีจิตสำนึกในการเคารพนับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีภาวะความเป็นผู้นำที่มีความเสียสละ มีเป้าหมายพร้อมจะทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของคนในชุมชน และให้ความสำคัญต่อการบัญญัติกฎเกณฑ์หรือข้อตกลงในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยยึดหลักของความถูกต้อง และไม่ขัดแย้งกับประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยไม่เอื้อประโยชน์ให้กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง พร้อมทั้ง พัฒนาตนเองและสร้างผลงานเชิงประจักษ์จึงจะเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

2) **การมีส่วนร่วม (participation)** คือ เป้าหมายสูงสุดของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ต้องส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการที่เป็นไปตามความต้องการของชุมชน การบริหารจัดการนั้นจึงจะเกิดความยั่งยืน จึงต้อง

มุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นหลัก ผ่านกระบวนการประชุมหรือการประชุมที่ทุกฝ่ายได้มีโอกาสร่วมกันเสนอความคิดเห็นและเสนอความต้องการ ร่วมกันคิดร่วมกันทำและร่วมกันแก้ไขนำไปสู่การจัดทำแผนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการและรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน พร้อมทั้ง มีส่วนร่วมขับเคลื่อนและรักษาผลประโยชน์ของชุมชนร่วมกันอย่างเท่าเทียม

3) **ขับเคลื่อนด้วยพลังบวร (Bavorn power)** คือ กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียนหรือส่วนราชการ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งนำไปสู่ความยั่งยืน โดยทุกฝ่ายต้องมุ่งเน้นกันทำหน้าที่ของตนเองโดยมีเป้าหมายในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งบูรณาการสนับสนุนความมีธรรมาภิบาล การกิจ และหน้าที่ของตนเอง “บ้าน” หมายถึงคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน “วัด” หมายถึงศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจต้องส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนมีความรักและหวงแหนต้นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน มีความสามัคคีพร้อมที่จะช่วยกันบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ผ่านกระบวนการกล่อมเกลามาตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา “โรงเรียนหรือส่วนราชการ” หมายถึงฝ่ายสนับสนุนและที่ปรึกษา ต้องพร้อมที่จะเข้าไปสนับสนุนช่วยชุมชนทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ รวมไปถึงทรัพยากรต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

4) **สืบสาน รักษา ต่อยอด (Continue, Preserve and Develop)** เป็นการอนุรักษ์ต้นทุนทางวัฒนธรรมทั้งด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตที่สำคัญของชุมชนให้คงอยู่สืบไป พร้อมกับการพัฒนาระดับต้นทางวัฒนธรรมนั้นให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน “ด้านการสืบสาน” คือ การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต โดยใช้กลไกของผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านผ่านกระบวนการอบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชน และสอดแทรกผ่าน การเรียนการสอนหรือกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน “รักษา” คือ การปลูกฝังให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนในอัตลักษณ์ของต้นทางวัฒนธรรมของตนเอง พร้อมทั้ง จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนรักษาประเพณีสำคัญตามเทศกาล และสนับสนุนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สามารถคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่โดดเด่นสืบไป “ต่อยอด” คือ การนำเอาต้นทางวัฒนธรรมที่ทุกฝ่ายร่วมกันดูแลรักษามายกระดับ พัฒนาให้สร้างมูลค่าเพิ่ม และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.327) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกวลี บุญเทียน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการศึกษาปรากฏว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม (เกวลี บุญเทียน, 2561) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณิต อธิจิตโต (คงเนียม) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ” ผลการศึกษาปรากฏว่าระดับการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิจังหวัดชัยภูมิ (พระณิต อธิจิตโต (คงเนียม), 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมนินทร์ มุนินทร (กองจันทร์ดี) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัด ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ (พระมนินทร์ มุนินทร (กองจันทร์ดี), 2561) ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก ในภาพรวม พบว่า

2.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระณิต อธิจิตโต (คงเนียม) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ (พระณิต อธิจิตโต (คงเนียม), 2561)

2.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาธรร สิริมงคล (มาตรา) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย (พระมหาธรร สิริมงคล (มาตรา), 2556)

2.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นางสาวเกวลี บุญเทียน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการศึกษาปรากฏว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ (เกวลี บุญเทียน, 2561)

2.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนันทิธิดา กิตติอนันต์ธาดา ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำยม-น่าน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำยม-น่าน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ (ชนันทิธิดา กิตติอนันต์ธาดา, 2562)

2.5 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมนินท์ มุนินฺทโร (กองจันท์ดี) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัด ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย (พระมนินท์ มุนินฺทโร (กองจันท์ดี), 2561)

2.6 ประชาชนที่มีตำแหน่งหรือบทบาทในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก ไม่แตกต่างกัน จึงแสดงให้เห็นว่า ตำแหน่งหรือบทบาทในชุมชน ไม่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ (สุทธิมาลย์) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลากรด” ผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชนที่มีบทบาทต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย (พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ (สุทธิมาลย์), 2560)

3. แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก พบว่า

3.1 หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ คือ การประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ความร่วมมือ และความสามัคคีของทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปลัดสุรพงษ์ จิตญาโน (แก้วกอ)** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี” แสดงให้เห็นว่ามีการประชุมกันเนืองนิตย์ คือมีการประชุมประจำเดือน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน (พระปลัดสุรพงษ์ จิตญาโน (แก้วกอ), 2555)

3.2 พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม คือ ความพร้อม ความเข้าใจ มีเป้าหมายร่วมกัน ควบคู่กับการกำหนดจัดประชุมที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฏยาณี บุญทองคำ** ได้ทำการวิจัย “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ในลุ่มน้ำป่าสัก จังหวัดเพชรบูรณ์” แสดงให้เห็นว่าในการประชุมประธานหรือวิทยากร ควรทำความเข้าใจ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในเนื้อหาข้อมูลข่าวสารที่จะนำไปถ่ายทอดให้กับประชาชน (ณัฏยาณี บุญทองคำ, 2559)

3.3 ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ โดยการออกกฎ ระเบียบ และข้อตกลงผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่ยึดหลักของความถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ประยงค์ พรมมา** ได้ทำการวิจัย “การบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น” แสดงให้เห็นว่า ควรจะสร้างความ เข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องของกฎระเบียบ ข้อบัญญัติ หรือที่มาของกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้ยึดถือปฏิบัติอยู่ (ประยงค์ พรมมา, 2556)

3.4 ต้องเคารพนับถือผู้ใหญ่ คือการสร้างจิตสำนึกให้เกิดความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้ผู้ใหญ่หรือผู้นำมีภาวะผู้นำเพื่อสร้างความเชื่อมั่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เจ้าอธิการ พิชิตศักดิ์ สุภาจาโร (จีบสันเทียะ)** ได้ทำการวิจัย “การมีส่วนร่วมตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในการดำเนินงานของ สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดชลบุรี” แสดงให้เห็นว่าต้องร่วมกัน ค้นหา และเคารพ ยกย่อง ผู้นำ ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านเพื่อมาสร้างภูมิปัญญา ภูมิความรู้ให้กับท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น (เจ้าอธิการ พิชิตศักดิ์ สุภาจาโร (จีบสันเทียะ), 2559)

3.5 ไม่ชมแห่งล่วงเกินสตรี คือ สร้างเท่าเทียมและส่งเสริมบทบาทสตรีให้ได้รับการมอบหมายหน้าที่ มีบทบาทสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทักษิณ ประชามอญ** ได้ทำการวิจัย “รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” แสดงให้เห็นว่า การเชิญกลุ่มสตรีเข้ามาร่วมกันทำงานเพื่อเพิ่มบทบาทให้สตรีในการทำงาน และเป็นการเปิดโอกาสให้สตรี เสนอความคิดเห็นและความต้องการกลุ่มสตรีทั่วทั้งจังหวัด (ทักษิณ ประชามอญ, 2560)

3.6 สักการะเคารพเจดีย์ คือ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตที่โดดเด่นของชุมชนผ่านการปลูกฝังให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ รักษา และวางแผนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จ่านงค์ กันทมาดา** ได้ทำการวิจัย “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ ของตำบลดงดำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน” แสดงให้เห็นว่า ต้องให้ความเคารพปกป้องรักษา สถานที่สำคัญในศาสนาตามความเชื่อของชุมชน เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มคณะ (จ่านงค์ กันทมาดา, 2557)

3.7 ให้การอารักขา คือ การสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มพลังบรรดาอย่างยั่งยืน โดยการให้ความสำคัญในการบูรณาการการทำงานร่วมกันและการสนับสนุนแต่ละฝ่ายอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระคาร์ณ อติภโท (ทองน้อย)** ได้ทำการวิจัย “การบริหารจัดการเชิงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตเทศบาลตำบลทุ่งน้อยอำเภอ โพนทะเล จังหวัดพิจิตร” แสดงให้เห็นว่า การพึ่งพากัน ในด้านปัจจัย 4 จะทำให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวควรคำนึงถึงผลกระทบของการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีการประชุมพูดคุยกำหนดเป้าหมายในการปลูกข้าวให้มีคุณภาพที่ดี เครือข่ายเกิดความเข้มแข็ง (พระคาร์ณ อติภโท (ทองน้อย), 2562)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ระดับประเทศ กระทรวงวัฒนธรรมควรมีการทบทวนที่กข้อตกลงร่วมกันกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนด้านการบริหารจัดการในทุกๆ มิติต่อไป
- 2) ระดับจังหวัด ควรมีการผลักดันแผนการพัฒนากท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นวาระของจังหวัดเพื่อกำหนดเป็นแผนการดำเนินงานระยะยาว และขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นๆ ในอนาคต
- 3) ระดับท้องถิ่น ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นทั้งด้านการบริหารจัดการและงบประมาณ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการจัดบริการแหล่งที่พักอย่างเพียงพอเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ควรมีห้องน้ำ สุขา จัดให้อย่างเหมาะสมตามแหล่งท่องเที่ยวและภายในชุมชนเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ควรมีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ สร้างการรับรู้ ให้แก่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และควรปรับปรุงและพัฒนาของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางหรือปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน
- 2) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชนควบคู่ไปด้วย เพื่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3) ควรศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น
- 4) ควรนำผลการวิจัยที่ได้ประยุกต์ใช้ในพื้นที่ไปขยายผล เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนโครงการของกระทรวงวัฒนธรรมในอนาคตต่อไป

References

- พระธนิต อธิจิตโต (คงเนียม). (2561). *การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมนินทร์ มุนินทโร (ทองจันทร์ดี). (2561). *การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัด ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธัชธร สิริมงคล (มาตรา). (2556). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชนันท์ธิดา กิตติอนันต์ธาดา. (2562). *ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำยม-น่าน อำเภอยะรัง จังหวัดนครสวรรค์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดบุญเลิศ กตปุณโ (สุทธิมาลัย). (2560). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสุรพงษ์ ฐิตญาโณ (แก้วกอ). (2555). *การศึกษาวิเคราะห์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอุปนิชาธรรม: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัฏยาณี บุญทองคำ. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ในลุ่มน้ำป่าสัก จังหวัดเพชรบูรณ์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

ประยงค์ พรมมา. (2556). การบริการงานตามหลักอภินิหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
ขอนแก่น. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เจ้าอธิการ พิชิตศักดิ์ สุภาจาโร (จีบสันเทียะ). (2560). การมีส่วนร่วมตามแนวพระพุทธศาสนาของ
ประชาชนในการดำเนินงานของ สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดชลบุรี. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทักษิณ ประชามอญ. (2560). รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การ
บริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จำนงค์ กันทมาดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ ของตำบลงดคำ
อำเภอสี จังหวัดลำพูน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระคำรณ อติภทฺโท (ทองน้อย) . (25562). การบริหารจัดการเชิงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่ม
เกษตรกร ผู้ปลูกข้าวตามหลักอภินิหารนิยธรรมในเขตเทศบาลตำบลห้วยน้อยอำเภอ โพทะเล
จังหวัดพิจิตร. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.